

ОQIWSHILARǴA EKONOMIKALIǴ TÁRBIYA BERIWDIŃ ZÁRÚRLIGI.

Baqbergenova Bibinur Bayram qızı.

NMPI Pedagogika fakulteti “Pedagogika” tálim baǵdarı 1-kurs talabası.

Saparbaev Tajibay (ilimiy basshı)

Ájiniyaz atındaǵı NMPI Pedagogika kafedrası docenti, p.i.k.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.11286684>

***Annotaciya.** Maqalada mektep oqıwshılarına ekonomikalıq tárbiya beriwdiŃ zárúrlikleri hár -túrli ilimiy dáliller menen óz sáwleleniwini tapqan.*

***Gilt sózler:** Ekonomikalıq tárbiya, oqıwshı, mektep, xalıq bilimlendiriw sisteması, ekonomikalıq bilim, bazar ekonomikası.*

NECESSITY OF GIVING STUDENTS ECONOMIC EDUCATION.

***Abstract.** In the article, the necessity of providing economic education to school students is shown with various scientific evidences.*

***Keywords:** Economic education, student, school, public education system, economic knowledge, market economy, problems of economic education.*

НЕОБХОДИМОСТЬ ПРЕДОСТАВЛЕНИЯ СТУДЕНТАМ ЭКОНОМИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ.

***Аннотация.** В статье с различными научными доказательствами показана необходимость предоставления экономического образования школьникам.*

***Ключевые слова:** экономическое образование, учащийся, школа, система народного образования, экономические знания, рыночная экономика, проблемы экономического образования.*

Hár qanday jas áwladqa únemlilik, tejemlilik haqqında túsinik bermey turıp, onnan keleshekte jámiyet ushın yáki óz shańaraǵı ushın paydası tiyetuǵın shaxs sıpatında tárbiyalanıwınıń ózinen úmit etiw qáte túsinik bolar edi. Balalarǵa ekonomikalıq tárbiya beriw olardıń ata-anasınıń, úlkenlerdiń miynetin bahalawǵa, qádir-qımbatın túsiniwge, kóz-qarasınıń qalıplesiwinde múmkinshilikler beredi. Gárezsizlikten keyingi jıllardaǵı ózgerisler hám jámiyetimizdegi túp burılıslar basqada tarawlar menen birge bilimlendiriw tarawında da kóp ǵana unamlı ilgerilewshiliklerdi payda etpekte. Bilimlendiriw haqqında hár bir qarar, reje, nızam hám baǵdarlamalardıń túp negizgi mánisi jaslardıń keleshek áwladtıń tıyanaqlı bilim alıw hám hár tárepleme tárbiyalı, intizamlı etip tárbiyalawǵa qaratılǵan. Sebebi, búgingi áwladtıń tárbiyasına itibarlılıq hám juwappershilik penen qaraw-erteńgi kúngi jámiyetimizdiń kelesheginin bekkem

tiykarı qurılıwına baslı sebeplerden dep bahalawğa boladı. Házir tárbiya máselesine itibar qılınbasa, keleshek qoldan beriledi. Tárbiyadan hesh nárseni ayamaymız. Ruwxıy hám ádep-ikramlılıq pákleniw, iyman, insap, diyanat, ar-namıs, mehir-aqıbet usı sıyaqlı naǵız insanıy pazıyletler óz-ózinen kelmeydi. Hámnesiniń tórkininde-tárbiya turadı. Haqıyqatında da tárbiya balalarda óz-ózinen qalıplesetuǵın nárses emes. Ol ata-analar, pedagog-tárbiyashılar, jası úlkenler, máhálle, ulıwma bala tárbiyası ushın juwapker tárepler háreketi menen jetilisip rawajlanıp baratuǵın qubılıs. Balalarǵa mektepke shekemgi bilimlendiriw mákemelerinen baslap mektep tárbiyasınan baslap tek ǵana bilim-ilm úyretip qoymastan, tárbiyalı adamlar sıpatında jetilistirip barıw talap etiledi.

Al tárbiya máselesine demek hámme teńdey juwapker, hám teńdey mápdarlıqqa iye dep bahalaymız. Demek tálim hám tárbiya bir-biri menen tereń baylanıslı, teńdey júrgiziliwi shárt bolǵan qubılıs. Álbette, tárbiya máselesinde onıń mazmu nına qaray óz aldına túrlishe tárbiyanı beriw, bul jeńil ústirtin oylawshılıq bolar edi. Sonlıqtan ulıwma tárbiya túsinigi, ol qanday mazmunda hám temada bolmasın birgelikte alıp barılatuǵın wazıypa. Jaslardıń jámiyetimiz keleshegi ushın paydası tiyetuǵında ul-qızlar sıpatında tárbiyalawda ádep-ikramlılıq, Oatandı súyiwshilik, ekologiyalıq, aqıl tárbiyası, dene tárbiyası, estetikalıq tárbiya, miynet súyiwshilik hám usı tárbiyalar menen birge ekonomikalıq tárbiyada úlken áhmiyetlilikke iye. Sebebi, hár qanday jas óspirimge ekonomikalıq tárbiyanıń ápiwayı túsinik hám kórinislerinen xabardar etpey turıp, usı baǵdarda tárbiyalamay turıp, onnan belgili nátiyje kútiwimiz nadurıs bolar edi.

Sonlıqtan biz pitkeriw qánigelik jumısımızdıń temasın «Oqıwshılarǵa ekonomikalıq tárbiya beriw hám onıń unamı sheshimin tabıw jolları» dep alıp, usı baǵdardaǵı mashqalalardı pedagogikalıq kóz-qarastan bahalawdı hám sheshimin tabıwdı maqset etip qoydıq.

Ekonomikalıq tárbiya beriwde álbette jas ózgesheligi esapqa alınıwı tiyis. Eń dáslepki óspirimlik dáwirde-oqıwshılar ushın eń baslısı olardıń ruwxıy jaqtan kamalatqa erisiwiniń kúsheyiw bolıp esaplanadı. Sebebi, basqalar menen múnásibet tereń ishki ruwxıy umtılıslar arqalı júzege keledi. Óziniń ishki dúnyasını ańlaw, jaslarda quwanış sezimleri menen birgelikte hár qıylı ishki keshirmelerdi de payda etedi. Bul óspirimlik jasta jaslarda óz-ózin tárbiyalaw, óz-ózin qadaǵalawdıń kúsheyiw menen sıpatlanadı.

Bul haqqında pedagogika ilimlerniniń kandidatı Sh.Olimov tómendegishe kóz-qaraslardı bildiredi. «Óspirimlik jasındaǵı oqıwshılarǵa oqıw hám oqıtıw tárbiya ushın eń qolaylı dáwir bolıp esaplanadı. Sebebi atalǵan jastaǵı oqıwshılardı turmısta óz ornın tabıw, kásip-óner iyelew, belgili qánigelikti tańlaw, keleshegi ushın ózine jobalar dúziwshilik qásiyetleri anıq kózge taslanadı». Usı pikirge súyengen halda bizde tómendegishe kóz-qaraslardı usınamız. Óspirimlik jası tárbiyashı-

pedagoglار ushın basqada tárbiya túrleri menen bir qatarda ekonomikalıq tárbiya beriwdi jedellestiriw hám onnan belgili nátiyjelerge erisiw kerekligine háreket etiw kerek.

Ózbek pedagog ilimpazı D.Yusufxujaeva ekonomikalıq tárbiyanı oqıwshılar sanasında qalıplestiriw ushın 5 tiykarǵı jónelisti úyreniwi lazımlıǵın atap ótedi. Olar tómendegilerden ibarat.

1. Ekonomikalıq bilim.
2. Ekonomikalıq tárbiya.
3. Ekonomikalıq tárbiyalanǵanlıq.
4. Ekonomikalıq tayarlıq.

Haqıyqatında da ilimpaz atap ótkenindey ekonomikalıq tárbiyalı bolıw ushın oqıwshı joqarıdaǵı 5 jónelisten xabardar bolıwı kerek. Balalarda ekonomikalıq kóz-qarastı qalıplestiriw-keleshekte olarǵa óz miynetin sarplaw hám bahalawda erkin belgilew imkaniyatın beredi. Sebebi, bazar ekonomikasın ózin ekonomikalıq bilimler hám quramalı múnásibetler jıyındısı dep bahalawǵa boladı. Bazar múnásibetlerin úzliksiz úyrenip barıw tiykarında ǵana ekonomikalıq tárbiyaǵa iye bolıw múmkin. Al onıń nátiyjelerine erisiwdiń tiykarında múlk hám aqsha, puldan aqıllılıq penen paydalanıw, joqarı ónimlilik alıw, keleshekte abadan turmıs keshiriwge de tiykar bola aladı. Oqıwshılarda keleshekte jetkilikli turmısta jasaw kónlik-pesin payda etiw ushın olardıń sanasında ekonomikalıq tárbiyanı durıs qalıplestiriw lazımlılıǵı júzege keledi.

Búgingi kún bilimlendiriwiniń aldına qoyıp otırǵan wazıypalardan biri - bul bazar ekonomikası sharayatında jaslardı iykemshil, uqıplı jasay alatuǵın, miynetten qash-paytuǵın, hár bir nárseniń qádir-qımbatın túsine biletuǵın etip tárbiyalawdan ibarat. Birinshi Prezidentimiz I.Karimov «Ózbekstan ekonomikalıq reformalardı tereńlestiriw jolında»1 atlı miynetinde anıq belgilep bergende:

- «Biz tańlap alǵan jol social baǵdarlangan bazar ekonomikasın qalıplestiriwge qaratılǵan.

Bul jol jáhán tájiriyesi, sonday-aq xalqımızdıń turmıs sharayatın, dástúrlerdi, úri-ádetlerdi, turmıs tárizin hár tárepleme esapqa alıwǵa tiykarlangan». Sonday-aq Prezidentimizdiń 1996-jıl 16-marttaǵı «Ózbekstan Respublikasında ekonomikalıq bilim beriwdiń tiykarǵı baǵdarları» atlı pármanı Ózbekstan Xalıq Bilim-lendiriw Ministrliginiń «Xalıq bilimlendiriwindegi mekteplerinde ekonomikalıq oqıwdı hám tárbiyanı jetilistiriw haqqında»ǵı buyırǵınıń shıǵıwına tiykar boldı. Usıǵan baylanıslı Qaraqalpaqstan Respublikası Xalıq Bilimlendiriw Ministrligi tárepinen «Ekonomikalıq bilim tiykarları»n oqıtıw boyınsha koncepciya islep shıǵılıp, ar-nawlı baǵdarlama, sabaqlıqlar, qollanbalar shıǵarıla basladı. Ol mektepke shekemgi bilimlendiriw mákemelerinen baslap, mektep, bilimlendiriwiniń orta buwınları, joqarı oqıw orınlarına shekemgi bilimlendiriw processin óz ishine qamtıydı.

Sonin menen qatar ekonomikalıq bağdarda klasslar, liceyler, gimnaziyalardıń qatarınıń artıwı bizge belgili. Bul haqqında pedagog Á.Alımov tómendegishe pikirlerin bildiredi: «Usı kúnge shekem, «Ekonomikalıq bilim tiykarları» pání mektep ıqtıyarındaǵı jańa oqıw pánleri tártibine kiritildi». Demek, jámiyettegi hár qanday ózgerisler, sonın ishinde ekonomikalıq bazar qatnasıqlarına ótiwdegi ózgerisler jas áwladqa bilim hám tárbiya beriwdiń mazmunın, formaların hám usılların jetilistiriw boyınsha xalıq bilimlediriwiniń pedagogika iliminińde aldına jańa wazıypalardı qoydı. Búgingi kún talabına say mektep oqıwshılarına ekonomikalıq tárbiyanı jaslıǵınan-aq berip, sanasına sińdirip barıw lazım. Onın áhmiyetliliǵı haqqında akademik J.Bazarbaevta tómendegishe kóz-qarasların bildiredi: «Házirgi kúnlerimizde burınǵıday balalardıń tez pisiwine nemquraydı bolmay, olardı shınıqtırıwǵa, mektepte muǵallım, úyde ata-anada shıntlap kewil bóliwi kerek. Balalar múmkinshiligine qarap jaslayınan miynetke aralasa beriwı kerek. Miyneti menen tabıs tabıwǵa arlanbay ózine jumsaytuǵın qárejetti tabıwǵa urınıwı kerek.

Burınǵı hámel ushın oqıwdan bas tartıp, endi isbilermenlik ushın oqıwdı úrdiske aylandırıw kerek».

Solay eken, jaslarǵa ekonomikalıq tárbiya beriwde oqıtıwshılar hám ata-analar elede qatań názer menen qarap, juwapkershilikli, itibarlı kóz-qaraslarda bolıwı kerek. Dáwir talabı, zaman barısına say, bizge sır emes, sońǵı jıllarda ekonomikalıq tárbiya mashqalalarına xalqımız tárepinen de, ósip kiyatırǵan jas áwlad tárepinen de qızıǵıwshılıqtıń artıwı biykar nárese emes. Ózbekstan Respublikasınıń ekonomikalıq jámiyetlik rawajlanıwında alıp barılıp atırǵan ózgerisler bilimlendiriw sistemasında hár qanday jas áwladtıń ekonomikalıq bilimlerde, túsiniklerde iye bolıwın talap etedi.

Joqarıdaǵı pikirlerimizdi esapqa alǵan halda mektep oqıwshılarında innovaciyalıq usıllar arqalı ekonomikalıq túsiniklerdi qalıplestiriwdiń pedagogikalıq talapların tereń úyreniwdi talap etedi. Ekonomikalıq tárbiyanı jaslar sanasında qalıplestiriw haqqındaǵı mashqalalardı ilimpazlar Gárezsiz Ózbekstannıń hár tárepleme rawajlanıwı, ámelge asırılıp atırǵan jaǵdaylardıń jetiskenlikleri xalıqtıń, ásirese jas áwladtıń ekonomikalıq bilimi, tárbiyası hám mádeniyatınıń qay dárejede qalıplesiwine baylanıslı dep kórsetedi. Mektep oqıwshılarına ekonomikalıq tárbiya eń dáslep shańaraqta, baqshada, mektepte, oqıwshılardıń tárbiya isleriniń tutas sistemasında, balalardıń massalıq shólkemleriniń iskerliginde alıp barıladı. Ádette oqıwshılardıń birgelikte ámelge asırılauıǵın islerinde kórinedi dep ataymız. Oqıwshılarda ekonomikalıq mádeniyat, eger óz qolı menen isleytuǵın, atqaratuǵın jumısları bolsa, oǵan juwapkershilik, itibarlılıq, waqıttan ónimli paydalanıw, hár qanday ásbap-úskenerlerdi abaylap uslap-tutıw, pul yamasa basqada nárselerdi ónemli túrde paydalanıw sıyaqlı kóz-qaraslar álbette mektepte, mektep dáwirlerinde

qáiplese baslaydı. Demek, usı nárseler mektepte pedagog-oqıtıwshılardan ekonomikalıq tárbiyanıń hár túrli qurallarınan ónimli, durıs aqıllıq penen paydalanıwdı da talap etedi.

Hár bir adam óziniń kúndelikli turmısında bir qansha, yaǵnıy turmıshlıq zárúrlıklar kiyim-kenshek, úy, hár túrli xızmetlerden (mısalı: gaz, suw, elektr energiyasınan paydalanǵanlıǵı ushın) olarǵa pul, qárejetti qayaqtan, qalayınsha tabıw kerek-degen sorawlarǵa juwap izleydi, usı sıyaqlı mashqalalarǵa dus keledi. Usı mashqalalardı sheshiw maqsetinde hár qanday sanalı, iske jaramlı háreket etip ózin iskerlikte sınap kóredi. Al ata-analar óz balalarına, atap aytqanda mektep balalarına usı taqılettegi mashqalalardıń tıp mánisin túsindirip barıwı lazım. Demek, solay eken, adamnıń hár túrli iskerliginiń ishinde eń tiykarǵısı, olardıń jasawı, kamalatqa erisiwi, ishiwi, jewi, kiyiniwi, h.t.b. támiyinleytuǵın túsiniq-bul ekonomikalıq iskerlik.

Turmıshlıq zárúrliklerdiń ósip rawajlanıp barıwı-bul ekonomikalıq tárbiyada óz kórinisin payda etedi. Al bul nárese oqıwshılarda, keleshek áwladlarǵa ekonomikalıq bilimlerde tereń iyelew kerekligin túsindiriwge de jol-joba, baǵdar bola aladı dep esaplaymız. Ekonomikalıq turmıs sırların biliw, usı joldaǵı iskerliktiń tiykarǵı jónelislerin anıqlawǵa umtılıw da áyyemgi, erte dáwirlerden-aq xalıqlıq pedagogika, etnopedagogika yaǵnıy xalıq dástúr úrp-ádetlerinde, ırımlarda, milliy kóz-qaraslarda, óz xalıq dóretiwshilik miyraslarında da óz kórinislerine iye. Al áyyemgi dáwirlerdegi ekonomikalıq tárbiya biziń pikirimizshe adamlardı yamasa jas áwladtı tárbiyalıq kóz-qaraslarınıń unamlı táreplerine baǵdarlawǵa tásir etiw zárúrliginen kelip shıqqan dep esaplaymız. Mektep oqıwshılarında ekonomikalıq tárbiyanı qáiplestiriwde ulıwma orta bilim beretuǵın mekteplerde hár qanday adamnıń shaxs sıpatında ekonomikalıq múnábetlerge kirisiwinde de baslı áhmiyetke iye. Joqarıda atap ótken pikirlerimizdiń barlıǵı ekonomikalıq tárbiyanı balalardıń kishi mektep jasınan-aq baslaw lazımlıǵın talap etedi. Mektepte ekonomikalıq bilim beriwde pedagog-qánigelerdiń hár qıylı metodlardan paydalanıwı oǵada zárúr nárese. Atap aytqanda: túsindiriw metodi, reproduktiv metodi, mashqalanı bayanlaw metodi, izleniw metodi, izertlew metodi. Al shańaraqlıq tárbiyada balalarda haqıyqatlıqtı, pák hújdanlı etip tárbiyalaw, olardıń den sawlıǵına qaraw, hár bir nárseden tejep, únemli paydalana biliwge úyretiw shańaraqta ata-analardıń tárbiyasına baylanıslı.

Ata-analardıń balaların úy jumıslarına tartıwı kópshilik jaǵdaylarda itibarsız shette qalıp, olardıń bos waqıtların mazmunsız yamasa jaman ádetlerdi úyreniwine sebepshi boladı. Shańaraqta balalar úy jumısları menen shuǵıllansa, úyge berilgen tapsırmaların joqarı bahaǵa ılayıq orınlasa, jeke gigienası menen uyıqlawınan basqa olardıń oynawı ushın 1,5-2 saat awısadı, al eger muzikalıq, kórkem-óner, dene tárbiyası mekteplerinde, oqıwshı dóretiwshiler oraylarındaǵı dógereklerde shuǵıllansa olar ushın oynaytuǵın waqıtta jetpey qaladı. Solay eken, usınday balalardıń kún rejesine kiretuǵın barlıq jumıslarınıń orınlanıwın shańaraqta qadaǵalap barılsa,

bizińshe mektep jámááti menen birge ekonomikalıq tárbiya jumısların jetilistiriwge imkaniyat jaratılǵan bolar edi degen pikirdemiz.

Al oqıwshı bolsa, mekteptegi oqıwdan tısqarı waqıtlarda orınlanıwı tiyis bolǵan wazıypalardı da durıs, aqıllıq penen jobalastıra aladı. Bul ushin waqıttan únemli paydalana biliwge de úyretiwimiz lazım. Belgili pedagog-psixolog1 bala tárbiyasınıń ózine tán tómendegishe qaǵıydalarınan ata-analardıń orınlı paydalanıw lazımlıǵın atap ótedi:

- Shańaraqta tatıwlıqtıń bolıwı,
- Balanı miynet arqalı tárbiyalaw,
- Mektep, shańaraq hám jámiyettiń birge islewi,
- Shańaraqta qatań rejim hám kún tártibin ornatiw,
- Tárbiyada balalardıń jas hám jeke ózgesheliklerin esapqa alıw,
- Balanıń rawajlanıwın anıqlap barıw,
- Balada erkinlik hám baslamashılıq sapıtların payda etiw h.t.b.

Demek mektep oqıwshılarına ekonomikalıq tárbiya beriwde olardıń kúnlik rejimine qatań itibar qaratiwdı talap etedi. Hár qanday shańaraq jámiyetlik keleshekte topar sıpatında tárbiyalıq, shańaraqtı júrgiziw, ekonomikalıq (támiyinlew, bólistiriw, únemlew) iskerligi, shańaraq aǵzaları arasında durıs múnásibet ornatiw, bos waqıt, dem alıs kúnleri hám bayramlardı ótkeriw, shólkemlestiriw h.t.b. wazıypalardı da orınlaydı. Shańaraq ele ol qansha adamnan quralmasın óz shańaraq aǵzalarınıń sanasına ekonomikalıq, estetikalıq, ádep-ikramlılıq tárepinen tásir ótkere alıw imkaniyatına iye, yaǵnıy adamdı belgili shaxs sıpatında tárbiyalaydı.

Shańaraqtıń ózine tán xojalıǵı (egin jeri, miywe terekleri, tawıqları, sharwa malları h.t.b.) bular óz byudjetinen derek beredi. Al sol xojalıq islerin júrgiziw shańaraqta shańaraq baslıǵına júkletiledi. Al byudjettiń, qarjınıń qalay bólistiriliwin, jumsalıwın, únemleniwın mektep jasındaǵı balalar álbette baqlap baradı, hátteki ol haqqında ózinshe pikirlerge, kóz-qaraslarǵa da iye boladı. Shańaraq baslıǵı shańaraq byudjetlerin waqtı-waqtı menen esaplaǵannan keyin shıǵıs-kirislerdi kózden ótkeredi. Bul nárselerden bala biyxabar bolmawı kerek, al kerisinshe bala ósip baratırǵan sayın ata-ana qárejet, onıń jumsalıw jolların, únemlewın, sarplanıwın elede tereńirek úyretip barıw kerek. Mısalı: Shańaraqta bolatuǵın hár qıylı dásturxan jayıwlar, qonaq kútiwlerde (mısalı: mektepte oqıytuǵın balasınıń yaki qızınıń tuwılǵan kúni) sarplanatuǵın qárejetlerdi esaplawǵa perzentiniń ózinde aralastırıwı hátteki bazarlıq sawda, satıp alıw jumıslarında birgelikte alıp barıw kerek. Al qárejetti orınsız sawıw, ısrappershilkke jol qoyıw shańaraq byudjetine kerı tásir etedi. Demek, solay eken jas áwladtı shańaraq byudjetinen durıs hám únemli, tejemli paydalana biliwge úyretip barıw úlken áhmiyetke iye. Sebebi tejemlilik jámiyetlik bahalı qásiyet bolıp, ol hár qanday nárseniń, onıń tıp negizindegi adam miynetin de qádirlewge umtıladı.

Kóbinese ata-analardıń biypárwalıǵı, arqaynılıǵı sebepli balalardıń qımbatlı waqıtları biykarǵa ótedi. Kún tártibine, kúnlik rejimge boysınbaw, bul waqıttan únemli paydalana bilmew qásiyetin payda etedi. Úyde bala azańǵı uyqıdan turıw, onnan sońǵı gimnastika, awqatlanıw, mekteptegi sabaqlar, onnan sońǵı túske awqatlanıw, úy jumısları, úy tapsırmaların tayarlaw h.t.b. ata-analar tárepinen qatań itibarǵa alınıp, baqlanıp barılıwı kerek. Sonda ǵana bala waqıttan únemli, durıs, aqıllı paydalana aladı dep oylaymız.

REFERENCES

1. Mirziyoev Sh.M. Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. T «O'zbekiston» , 2016.
2. Mirziyoev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va oliyjanob xalqimiz bilan birga quramiz. T «O'zbekiston» 2017.
3. Al-Farobiy. Social esteticheskie traktati. Alma-ata, 1996.
4. Ibragimov X. I. Abdullaeva Sh. A «Pedagogika». T «Fán va texznolgiya». 2007.
5. Podlasiy I. P Pedagogika. M, «Vlados». 2003
6. Jiyamuratova Gulnoz. Sotsiologiya tarixi. – T.: Innovatsiya-Ziyo, 2020. – 466 b. / https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=fdboTmYAAA&citation_for_view=fdboTmYAAAAJ:W7OEmFMylHYC

Internet saytları:

7. [www. tdpu. uz](http://www.tdpu.uz)
8. [www. pedagog. uz](http://www.pedagog.uz)
9. [www. Ziyonet. uz](http://www.Ziyonet.uz)